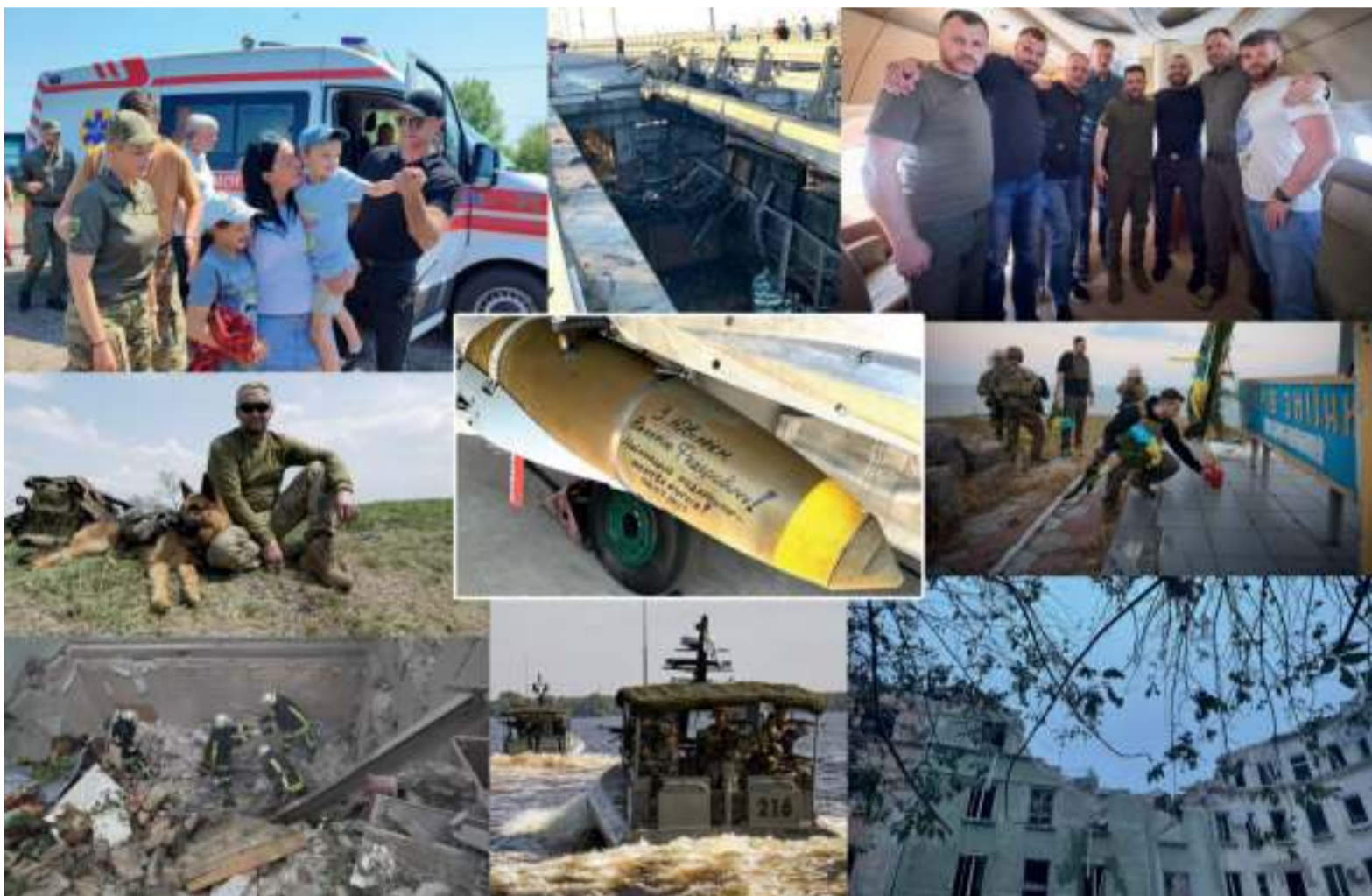

На НАТО сподівайся, та на себе покладайся

СЬОГОДНІ В НОМЕРІ

Українській Формулі Миру — «Так!»

На передньому фронті протистояння московським варварам стоїть сьогодні Україна, захищаючи не тільки себе, а й Європейську цивілізацію.

Олена Осадча: «Ми інтегруємо українські народні традиції у твори сучасного мистецтва»

Рік тому Олена Осадча — молода художниця, що працює в жанрі сакрального мистецтва, кандидатка мистецтвознавства — очолила Київську академію декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука.

«Напівголі» частинки високих енергій

Ці дослідження актуальні для майбутніх лінійних колайдерів із дуже високими енергіями частинок. І це нові можливості для діагностики параметрів пучків на прискорювачах.

Прикордоння воєнного часу

Коли люди виходять на сільгоспроботи, починаються обстріли з російської території. Полюють на кожний трактор, на будь-яку техніку — щоб люди не працювали на полях.

Уже сьомий коментатор в ефірі «Єдиних новин» ділиться своєю думкою про останній, млявий і — скажемо чесно — не такий успішний для України саміт НАТО, як мав би бути. Чіткої заяви про те, що Україна буде прийнята в Альянс, не прозвучало. Прикро, звичайно. Адрже наші ЗСУ — таки найкраще військо на планеті й варте бути прийнятим до лав такого потужного оборонного союзу. Хай і після перемоги — ніхто ж з країн блоку не хоче вступати у війну з росією. Та ми їх про це й не просимо.

Але беруть у НАТО не окремо армію, а країну. Країну, яка максимально викладається для захисту своєї незалежності. Уся країна. Не тільки армія і волонтери, а й політики, бізнесмени, урядовці.

Саме на цій думці з Окружної у мої вікна залітає сморід свіжого асфальту. Турецька фірма освоює український бюджет. Це вже третій шар покриття, хоча і перші два не дуже були потрібні. Але ті два клялися ще перед повномасштабною агресією. Від тих довоєнних ремонтів навіть оборонна користь

була. Саме так. Коли півтора року тому, щойно отримавши на Іподромі автомати й по чотири пачки патронів (чомусь усі — трасерні), наш взвод у шаленому темпі обладнував на Окружній опорний пункт, нам дуже придалися залишені дорожниками лопати й кирки. А пластикові пересувні бар'єри ми згодом використовували для регулювання руху авто. На одному з них Саша «Яроха» написав балончиком: «Гаси фари». Бо вночі при включених фарах не видно, хто у салоні. Та й для вартових безпечніше залишатися в темряві. І, знаєте, цей блок з написом усе ще «живий». Турецькі будівельники й далі ним користуються — нещодавно сам бачив. А от від нашого «опорника» нічого вже не залишилося — ні окопів, ні бетонних блоків та металевих «жаків», ні мішків з піском, на яких я тоді зірвав спину.

Все, у Києві війна закінчилася? Прибрати усі згадки про неї? Та ще й заплатити за це турецькому підряднику шалені гроші? Саме тепер? Коли нам так потрібні кошти

на зброю, на дрони, на пікапи, на протидронові рушниці, на турнікети. У той час як українці збирають раз за разом кошти на усі ці потреби, чиновники закатують в асфальт мільйони, навіть мільярди гривень. Ну добре, не в асфальт. У бруківку на вулиці Богдана Хмельницького. Або он підоспіла геніальна ідея просто зараз витратити пів мільярда на реконструкцію Музею Голодомору. А ще надходять новини про будівництво нових спортивних комплексів за 117 мільйонів, Алеї вишиванки за 17 мільйонів та інших — безумовно, корисних — штук. Але чи допоможуть ці штуки нам сьогодні виграти війну? Відомий волонтер Святослав Літинський зареєстрував на сайті Кабміну петицію з вимогою обмежити некритичні витрати для зростання обороноздатності. На момент написання цього тексту там було лише чотири тисячі підписів з 25 тисяч необхідних для реагування з боку влади. Тож якщо ви вважаєте, що «медеваки», ударні та розвіддрони, приціли й тепловізори потрібніші нині за барабани

чи овочерізки (пам'ятаєте? — ще одна недавня знакова закупівля кнвської влади), відкривайте посилання і підписуйте.

Запитаєте, до чого тут НАТО? На перший погляд, наче й ні до чого. Але, якщо ми всім народом захищаємо свою країну від лютого ворога, який посягає на нашу землю, свободу й незалежність, якщо поряд з нами у цій боротьбі — весь прогресивний світ, ті ж країни НАТО, які постачають нам сучасне озброєння, без якого надто важко було б зламати хребет агресору, хіба не повинна наша економіка, наша влада — центральна й регіональна — працювати насамперед на перемогу: на наукові дослідження, на розробки, на виробництво сучасної вітчизняної зброї, на забезпечення воїнів ЗСУ усім необхідним? А вже потім перестилати асфальт, будувати розкішні комплекси чи купувати горні й барабани. Хіба не так? Перефразовуючи народне прислів'я: «На НАТО сподівайся, а сам про себе дбай».

Олег ЛИСТОПАД

ВИПРОБУВАННЯ

Війна. Вистояти і перемогти

Продовжуємо хроніку українського спротиву

25 червня. Окупанти застосовують хімічну зброю

росіяни скинули на одну з позицій ЗСУ заборонений міжнародними конвенціями хімічний боеприпас аерозольно-задушливої дії. Вітер дув у бік росіян.

Гори, гори ясно. Нафтобазу у російському воронежі, яка вибухнула 24 червня під час «маршу» терористів «вагнера» по рф, змогли погасити вночі. А жаль, хай би догоріла вся.

26 червня. Європа навчас українських бійців

Європейський Союз у рамках своєї тренувальної місії для українців (EUMAM) підготував уже 24 тисячі українських військових. Скільки бійців пройшло навчання в українських навчальних центрах та якою є потреба у навчанні взагалі, інформація відсутня.

Бомбосховища — щоб були за місяць! Президент Володимир Зеленський ввів у дію рішення РНБО, яке вимагає до 25 липня 2023 року забезпечити населення України бомбосховищами. З огляду на наявну кількість укриттів, забезпечити виконання цих планів протягом місяця — абсолютно нереально.

Убивці Каті Гандзюк сядуть на 10 років. Дніпровський суд Києва оголосив вирок у справі нападу на херсонську активістку Катерину Гандзюк. Обвинувачений замовник нападу Владислав Мангер та організатор Олексій Левін (Москаленко) дістали по 10 років ув'язнення.

27 червня. Підлий російський удар по Краматорську

російські загарбники вдарили по Краматорську Донецької області, влучили у заклад харчування. Відразу загинуло четверо людей, серед яких 17-річна дівчина, та 42 було поранено, зокрема, троє іноземців. Серед поранених була українська письменниця Вікторія Амеліна, яка 1 липня померла від ран.

28 червня. Реформи сержантського корпусу і не тільки

Президент Володимир Зеленський зустрівся з головним майстер-сержантом 47-ї окремої механізованої бригади «Магура» Валерієм Маркусом і обговорив з ним реформу сержантського корпусу. Водночас у соціалістичному мережах активно обговорюється реформа управління армією взагалі, зокрема й на прикладі 47-ї. Відбувається зіткнення радянських принципів командування та ініціативності й креативності українців, які прийшли в армію після 24.02.22 і успішно воюють.

Прокурору-зраднику — довічне. Ексочільника Миколаївської окружної прокуратури Геннадія Германа визнали винним у співпраці з російською спецслужбою та засудили за держзраду до довічного позбавлення волі.

29 червня. Більші податки для бізнесу повертають

ВРУ ухвалила в цілому податковий законопроект №8401. Зокрема, редакція до другого читання передбачає, що з 1 серпня 2023 року скасовується єдиний податок у 2% і повертається податок у 5%. Також з 1 серпня частково скасовується чин-

ний мораторій на проведення перевірок для підакцизних товарів (алкоголь, тютюн, паливо), грального бізнесу та фінансових послуг.

30 червня. Викрадачі українських дітей не уникнуть покарання

Прокуратура та СБУ повідомили трьом особам про підозру у викраденні українських дітей з Херсонщини й примусовому вивезенні їх до рф. Подібні підозри оголошуються вперше. В цьому підозрюються депутат державної думи рф і двоє колаборантів.

Окупанти спалили заповідний український острів. У Херсонській області на острові Джарилгач, який тимчасово окупований військами рф, згоріла вся рослинність. російські окупанти проводять на острові навчання та стрільби, розташували свої підрозділи.

Доплати військовим повертаються. Президент підписав законопроект № 9342. Військовослужбовцям знову щомісячно буде виплачуватися додаткова винагорода у 30–100 тис. грн. Серед інших норм — додаткові виплати для виведених у розпорядження після поранення; збільшення відпусток для усіх військовослужбовців; доплати інструкторам тощо.

1 липня. Бюрократії у війську стане менше?

За словами заступниці міністра оборони Ганни Маляр, військовослужбовцям не потрібно повертатися до військової частини для оформлення відпустки за станом здоров'я чи звільнення з лав ЗСУ. Натомість вони направляються до ТЦК та СП. Але як при цьому буде відбуватися задача збору та майна, пані Маляр не пояснила. А без обхідного звільнення з армії неможливо.

2 липня. В Одесі — новий військком

Головнокомандувач ЗСУ Валерій Залужний призначив комбрига 14-ї окремої мехбригади новим начальником одеського обласного військкомату. Залужний схарактеризував Олександра Охрімченка як бойового і грамотного офіцера.

Попереднього військкома Одеси звільнили з посади після того, як журналісти виявили, що його родина під час повномасштабної війни придбала на іспанському узбережжі нерухомості та автівок на мільйони доларів.

Над росією більшає «невідомих дронів». російське міноборони заявило, що Україна атакувала московську область 5 безпілотни-

ками, які були начебто збиті. Повідомлення про атаку дронами різних областей та різних об'єктів на росії останнім часом почастишали. Рік тому це скидалося на наукову фантастику.

3 липня. Чорне море в небезпеці після російського теракту

У морі біля Одещини — надвисока концентрація азоту амонійного (дві гранично допустимі концентрації). Солоність впала до 5,05 проміле, що у 3–3,5 рази менше за норму. Це та велика кількість органіки спричинили активне цвітіння моря у першій половині червня. Детальніше — у матеріалі «Світ» — «Що на морі: наслідки підриву росіянами КахГЕС» (№ 25–26 2023 р.).

ЗСУ просуваються Таврією. На Таврійському напрямку Сили оборони системно вибивають ворога з позицій. Зокрема, на Бердянському напрямку українські захисники просунулися вглибину оборони ворога до 2 км.

російські військові злочини: переслідування почалося. В Гаазі розпочав роботу Міжнародний центр з переслідування за злочин агресії проти України. Центр розслідуватиме злочин агресії росії проти України й сприятиме формуванню справ для майбутніх судових процесів та обміну й аналізу доказів, зібраних з початку російської агресії.

4 липня. рашисти мінують тварин

російські військові регулярно мінують в Україні локації, де утримуються тварини. За словами засновника UAnimals Олександра Тодорчука, рашисти розраховують на емпатію українців. Але спроба допомогти у такій ситуації обертається смертельною небезпекою як для тварини, так і для рятівників. Як повідомляє «Українська правда», окупанти регулярно вбивають птахів та звірів заради розваги. Також росіяни часто використовують домашніх тварин як інструмент шантажу, коли хочуть дістати якусь інформацію від їхнього власника чи натиснути на нього.

ЗСУ нищать артилерію ворога і йдуть уперед. Сили оборони ведуть наступальні операції на Мелітопольському та Бердянському напрямках, закріплюються на досягнутих рубежах, за добу уразили район зосередження живої сили, озброєння та військової техніки, 3 склади боеприпасів, 18 артилерійських засобів на вогневих позиціях, 3 засоби протиповітряної оборони та 2 станції радіоелектронної боротьби окупантів, повідомляє Генштаб.

5 липня. Ворог створив глибоко ешелоновану оборону

Противник влаштував на окупованих територіях систему інженерних загороджень, яка складається з декількох щільних смуг перешкод протяжністю від 10 до 40 км кожна: протитанкові мінні поля, рови, «їжаки», бетонні піраміди, дротяні перешкоди, міни-пастки.

Наші воїни демонструють фантастичну майстерність у подоланні цих перешкод, просуваються вперед. **«Бавовна» у тилах росіян.** В окупованій Макіївці Донецької об-

ласті вибухнув склад російського БК. Майже щодня ЗСУ та партизани знищують склади боеприпасів та інші важливі об'єкти ворога у ближньому та дальньому тилах.

6 липня. Ворог може пошкодити ЗАЕС, але це не буде «другим Чорнобилем»

Ризики для населення зараз мінімальні, оскільки блоки не працюють і не виробляють радіоактивні речовини, заявив співробітник, який досі працює на ЗАЕС, в інтерв'ю «Суспільному».

Найбільш летючі небезпечні радіоізотопи вже розпалися. Є довгоживучі, але вони потраплять у довілля лише після дуже суттєвого руйнування реактора. Якщо окупанти підірвуть дамбу ставка-охолоджувача, то блокові трансформатори ЗАЕС втратять воду для охолодження і доведеться їх відключити, або вони згорять.

рашисти вдарили ракетами по Львову. Основний удар окупанти завдали по житловій багатоповерхівці, вона зруйнована, поруч критично постраждали 6 будинків. Загалом пошкоджені 30 будинків, 11 гуртожитків двох навчальних закладів, де перебували внутрішньо переміщені особи, дитячий будинок №1 і санаторна школа. Багато загиблих і поранених цивільних.

Повітряні сили повідомили, що в цю ніч збили 7 з 10 крилатих ракет «Калібр», якими росіяни атакували Україну.

7 липня. росіяніські наступи не мають успіху

рашистські війська вели безрезультатні наступальні дії на Лиманському, Авдіївському, Мар'їнському та Шахтарському напрямках, загалом відбулося понад 25 боєзіткнень.

Зберігайте тишу! Заступниця міністра оборони Ганна Маляр звернулася до телеграм-каналів із закликом зберігати інформаційну тишу до повідомлень офіційних спікерів. «Не викладайте новини з фронту в онлайн режимі й день у день — наших накривають одразу після цього», — сказала чиновниця.

Метр за метром. Сили оборони України за добу просунулися на понад кілометр на Бахмутському напрямку.

Касетні боеприпаси допоможуть бити ворога. США оголосили про новий пакет військової допомоги Україні, в якому присутні також касетні боеприпаси. Вони потужні та ефективні, а ще їх багато на складах. Також до пакета допомоги, який надаватиметься із запасів армії США, увійшли Bradley й Stryker, 105-мм снаряди, боеприпаси для Patriot і HIMARS, високоточні авіаційні снаряди, запчастини та обладнання.

8 липня. Ще 500 дів героїчного спротиву

Війна з росією триває вже 3428 днів, починаючи з 2014 року. З них 500 днів — з початку повномасштабного вторгнення росії. Завдяки героїчному спротиву українців, держава Україна існує, живе й працює.

А світ позбувається крок за кроком російської загрози.

Командири азовців повернулися в Україну. Командири захисників «Азовсталі» повернулися з Туреччини. Президент Зеленський подякував Туреччині та особисто президенту Ердогану за допомогу в їхньому звільненні.

Сотні бійців-захисників Маріуполя ще треба звільнити з полону.

9 липня. Звільняємо крок за кроком

Сили оборони України продовжують ведення наступальної операції на Мелітопольському та Бердянському напрямках, закріплюються на досягнутих рубежах, здійснюють заходи контрбатарейної боротьби — Генштаб.

Більше снарядів! Ще більше!!! Україна у червні 2023 року виробила більше мінометних та артилерійських снарядів, ніж за весь минулий рік. Про це міністр з питань стратегічних галузей промисловості Олександр Камишін заявив у інтерв'ю Bloomberg. Водночас Камишін відмовився назвати конкретні цифри: «Я б не сказав, що ми такі великі молодці, що змогли збільшити виробництво боеприпасів за три місяці. У 2022 році ми виробили так мало».

росіяни вкотре палять ліси. І продовжують нищити українське довкілля. Внаслідок обстрілу росіян у Харківській області загорівся ліс, який гасили 3 години. Це ще один приклад того, як рашисти щодня нищать українське довкілля.

10 липня. Сумщина: залишатися чи ні у «зоні смерті»

У Сумській області спочатку оголосили, а потім скасували примусову евакуацію жителів п'ятикілометрової зони в прикордонних із росією громадах. Тож евакуація буде планова і за бажанням.

Жителі прикордонних районів Сумщини й Чернігівщини постійно потерпають від обстрілів з російського боку. Детальніше у репортажі у нинішньому числі «Світу» — «Прикордонна воєнна ситуація».

Цинізм росіян зашкалює. рашисти здійснили воєнний злочин у прифронтовому Оріхові — вдарили керованою авіабомбою під час видачі гуманітарної допомоги (харчів та речей найпершої потреби) по житловому кварталі. Під завалами загинули цивільні, багато людей травмовано та поранено.

За повідомленнями Генерального штабу ЗСУ та інформагентств (Продовження в наступному номері)

СТРАТЕГІЧНИЙ ВИМІР

Українській
Формулі Миру — «Так!»

Українська Рада Миру ухвалила Заяву, в якій підтримала ініціативу Президента України Володимира Зеленського щодо проведення Глобального Саміту Миру та заклкала громадські організації України та демократичного світу приєднатися до неї й проявити готовність до спільних дій. Окрім того, було ухвалено Звернення до учасників саміту НАТО 11 липня 2023 року в Вільносі та до неурядових організацій країн-членів НАТО.

Члени Президії Української Ради Миру обговорюють Заяву УРМ та Звернення до учасників саміту НАТО у Вільносі

5 липня члени Президії Української Ради Миру, представники громадських організацій, установ і університетів України зустрілися в Національному технічному університеті «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» для обговорення проекту заяви.

Голова УРМ, ректор КПІ Михайло Згуровський нагадав, що відповідно до статуту та програми дій Української Ради Миру, головною програмою організації є Українська Формула Миру, яку запропонував Володимир Зеленський. У грудні 2022 року Глава держави виступив з пропозицією проведення Глобального Саміту Миру для обговорення і схвалення української формули. Було запропоновано розглядати цей саміт як неперервний процес до повної перемоги України у війні з росією. Виходячи з цієї ініціативи України, відбулася вже низка заходів у форматі Глобального Саміту Миру.

Як уточнив Михайло Згуровський, 23 лютого 2023 року представники 193 держав-членів ООН розглянули та 141 голосом схвалили резолюцію про шляхи та принципи досягнення миру в Україні. В її основу було покладено Українську Формулу Миру. 24 лютого 2023 року в Нью-Йорку відбувся Глобальний Саміт Миру. 19 травня 2023 року в Хіросімі (Японія) на саміті «Великої сімки» ухвалили спільну заяву щодо війни в Україні та взяли зобов'язання надавати Україні фінансову, гуманітарну, військову та дипломатичну підтримку — стільки, скільки буде потрібно. Як продовження діалогу «Великої сімки» 24 червня 2023 року в Копенгагені відбулися консультації щодо ключових принципів миру.

Голова УРМ підкреслив, що зараз тривають консультації щодо термінів і місця проведення наступного етапу Глобального Саміту Миру. Зокрема, висловлювалися пропозиції провести саміт в Україні, йшлося навіть про термін — ще до саміту НАТО, але поки що цього не сталося.

Тож аналізуючи тему, члени Президії Української Ради Миру та громадські організації, університети й установи, які тісно співпрацюють з УРМ, нині висловлюють пропозиції щодо сприяння проведенню Глобального Саміту Миру силами й можливостями громадянського суспільства.

Сьогодні в УРМ, за словами Михайла Згуровського, викристалізувалася думка про форми сприяння цьому важливому процесу. Одна з них — ухвалення заяви Україн-

ської Ради Миру спільно з низкою громадських організацій, провідними університетами й науковими установами України, відомими громадськими діячами. А друга — організація низки круглих столів, конференцій та інших майданчиків для напрацювання експертного інтелектуального бачення, як втілити Українську Формулу Миру. Йдеться насамперед про пункти, у розвиток яких УРМ може зробити певний внесок. Наприклад, пункти про ядерну безпеку, безпеку харчових продуктів, енергетичну безпеку та антиекоцид.

Президент НАІН України Василь Кремень, виступаючи під час обговорення, запропонував звернутися до учасників саміту НАТО у Вільносі та до неурядових організацій країн-членів НАТО із закликом підтримати Україну та ухвалити змістовні рішення, що сприятимуть досягненню повноправного членства України в НАТО.

До обговорення долучилися представники дипломатичного крила — члени Президії УРМ Юрій Сергєєв і Володимир Хандогій. Обидва дипломати підтримали ініціативу щодо звернення до НАТО й надали слушні пропозиції щодо формулювань та загалом комунікування на цю важливу тему з Північноатлантичним альянсом.

Заступник голови УРМ з міжнародних питань Валерій Цибух, який також має великий досвід дипломатичної роботи і який очолює роботу з підготовки заяви УРМ, зазначив, що стратегічною метою Української Ради Миру є формування сегмента громадських організацій, які сприяли б реалізації завдань і втіленню відповідних проектів.

В остаточній редакції заяви, яку було ухвалено, йдеться про те, що Українська Рада Миру поділяє і підтримує: ініціативу проведення Глобального Саміту Миру, у межах якого буде обговорена Українська Формула Миру, проголошена Президентом України Володимиром Зеленським, зокрема, на саміті в Індонезії в листопаді 2022 року; надання Україні гарантій безпеки до набуття Україною членства в НАТО; а також — ухвалення підсумкового документа Глобального Саміту Миру як механізму втілення Української Формули Миру.

Окремим пунктом Українська Рада Миру закликає всі громадські організації України та демократичного світу, які поділяють за-

гальноцивілізаційні цінності та їх засадничі принципи, проявити готовність до спільних дій в ім'я утвердження цих принципів і приєднатися до цієї заяви, визначивши комплекс миротворчих заходів на період підготовки й проведення Глобального Саміту Миру, інтегруючи такі заходи в рух «Громадські організації за сталий мир і розвиток в Україні: «Українській Формулі Миру — Так!»».

У зверненні до учасників саміту НАТО у Вільносі й до неурядових організацій країн-членів НАТО підкреслюється, що сьогодні цивілізаційним цінностям Північноатлантичного регіону, його безпеці й стабільності Європейської частини регіону загрожує екзистенційна небезпека, що йде від варварської росії, яка фактично з мовчаного невтручання Північноатлантичного світу загарбала у 2008 році частину території члена ООН Грузії, у 2014–2023-му окупувала частину території члена ООН України, постійно загрожує своїм Балтійським сусідам і Польщі — також членам ООН, не гребує ядерним шантажем для решти світу.

«На передньому фронті протистояння московським варварам стоїть сьогодні Україна, захищаючи не тільки себе, а і Європейську цивілізацію», — наголошується у зверненні.

Українська Рада Миру висловила сподівання, що на саміті НАТО будуть ухвалені змістовні рішення, які сприятимуть досягненню повноправного членства України в Північноатлантичному альянсі, а також підтримала необхідність розроблення ефективних механізмів гарантій миру і безпеки в Україні та в Європі, які не стануть альтернативою членству України в Альянсі.

УРМ звернулася до урядових і неурядових організацій країн-членів НАТО із закликом підтримати Формулу Миру Президента України, спрямовану на встановлення всеосяжного, справедливого та сталого миру в Україні для глобальної безпеки. А також — висловила переконання, що країни-члени НАТО візьмуть активну участь у проголошеному Володимиром Зеленським Глобальному Саміті Миру для України й сприятимуть залученню до участі у ньому широкій міжнародній спільноті.

Дмитро ШУЛКІН
Фото автора

ПОЛІТИКА ГАЛУЗІ

Настають зміни?
Візьміть в них участь!

Протягом останніх кількох тижнів у фаховій спільноті не вщухають дискусії, які викликали оприлюднення декількох документів — Візії майбутнього освіти й науки України від профільного міністерства, візійного документа «Бачення України 2030: соціально-гуманітарна сфера» від Школи політичної аналітики Національного університету «Києво-Могилянська академія» та Коаліції «Реанімаційний пакет реформ», а також — пропозицій Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій щодо реформування сфери наукових досліджень, розробок та інновацій.

Щодо першого документу, то, як зауважують в МОН, Візія є основою для подальшого розроблення стратегії, а на наступних етапах спільної роботи з експертним середовищем та громадськістю міністерство буде доопрацьовувати своє бачення, розширювати та деталізувати усі елементи в ньому, зокрема цілі, яких прагне досягти. Конкретики в документі й справді небагато.

У Візії, крім пріоритетів і принципів, запропоновані стратегічні та операційні цілі для кожної ланки освіти й науки, які, як зауважують у МОН, потребують опрацювання разом із фаховою спільнотою.

Водночас ланці фахової передвищої освіти не присвячено окремого розділу Візії — її назва й не згадується. Натомість у розділі «Професійна освіта» проголошено ціллю формування ефективної мережі професійних і фахових коледжів, що, мабуть, свідчить про плани об'єднати ці дві ланки.

Щодо розділу «Вища освіта», то «Світ» звернув увагу на декілька операційних цілей. Зокрема, у цілі 5.3 йдеться, що «держава забезпечує адекватний розвиток інфраструктури ЗВО на конкурсній основі через прозору формулу фінансування», а в цілі 5.4 — що «фінансування здобуття вищої освіти здійснюється через систему грантів, які розподіляють за здібностями, та соціальної стипендії для малозабезпечених».

Серед операційних цілей, проголошених у розділі «Наука», привертає увагу створення «комплексної системи формування окремих замовлень на актуальні дослідження і розробки від міністерств/держкомпаній», дебіюкратація та дерегуляція наукової діяльності, оновлення системи оплати праці науковців, зняття бар'єрів і створення законодавчих умов залучення позабюджетних коштів для проведення досліджень та запровадження наукомістких інновацій, а також — створення Національної системи збору та оброблення даних у сфері науки та інновацій.

Переглянувши Візію можна за посиланням — <https://mon.gov.ua/ua/viziya>.

Стратегія реформування сфери наукових досліджень, розробок та інновацій (НДРІ) стала основним питанням для обговорення на засіданні Наукового комітету, що відбулося 1 липня 2023 року. За результатами обговорення, НК схвалив пропозиції основних положень реформи, які охоплюють: зміну системи управління сферою досліджень і розробок;

зміну принципів базового фінансування науки та вищої освіти тощо.

Щодо дискусійних пропозицій, Науковий комітет пропонує розглянути можливість розділення МОН на два окремих ЦОБВ, один з яких відповідав би за дошкільну, середню і професійно-технічну освіту, а другий — за вищу освіту і науку. Також пропонується змінити принципи формування Адміністративного комітету Нацради з розвитку науки і технологій, створити окремий «парасольковий» державний орган — Національне агентство науки і технологій, яке визначатиме стратегію реалізації державної політики, координуватиме розвиток дослідницьких установ усіх підпорядкувань і форм власності. А для оцінювання результатів наукової та інноваційної діяльності створити окремий орган — Національне агентство з оцінювання наукової діяльності. Якщо бачить Науковий комітет роль і значення нині чинних Національної академії наук та національних галузевих академій — про це анігелень.

Ще одна пропозиція від НК — ввести законодавче вікове обмеження для зайняття керівних наукових і науково-педагогічних посад у наукових установах і ЗВО державної форми власності.

З усіма пропозиціями Наукового комітету можна ознайомитись за посиланням — <http://surl.li/jfymf>.

У документі «Бачення України 2030: соціально-гуманітарна сфера» окреслено не лише візійну частину того, що має і може бути досягнуто у перспективі 2030 року, а й стратегічні плани й кроки їхнього втілення. Освіті, науці та інноваціям у документі присвячено окремий розділ.

У розділі є три великі підрозділи, які присвячені політиці у сфері середньої освіти, вищої освіти, а також — у сфері науки та інновацій. Тут погляд авторів документу (з висоти 2030-го) на роль і місце академічної науки висловлено більш очевидно, хоча неоднозначно. В одному місці: «Національні академії наук втратили статус державних організацій і органів управління у відповідних сферах, але за рішенням їх загальних зборів можуть продовжити існування як громадські об'єднання науковців (фахові товариства)»... В іншому: «На засадах добровільного об'єднання наукових установ, що успішно пройшли первинну процедуру оцінювання, створено два наукових товариства, одне з яких поєднує наукові установи, які здійснюють переважно фундаментальні дослідження, а друге — прикладні».

З повним текстом документа можна ознайомитись за посиланням — <https://uareforms.org/visions/new-vision-640>.

Окинувши оком три візії, зрозуміло одне: настають зміни. Нині свій погляд на них висловили окремі ініціатори, представники й очільники галузі. А що думає освітянська та наукова спільнота? У вас є своя візія? Поділіться з нами.

До речі, перші відгуки до редакції вже надійшли, і вони будуть оприлюднені в наступних номерах та на наших електронних форматах.

За інформацією МОН,
Наукового комітету,
платформи UAReforms

ПОСТАТЬ У НАУЦІ

Олена Осадча:

«Ми інтегруємо українські народні традиції у твори сучасного мистецтва»

Як воно — бути іконописцем, педагогом, науковцем і водночас очолювати вищий навчальний заклад? Як знайти на все час і сили, не втратити натхнення і творчий потенціал? Відповіді на ці запитання знає Олена Осадча — українська художниця, що працює в жанрі сакрального мистецтва, кандидатка мистецтвознавства, доцентка кафедри монументального і станкового живопису Київської державної академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. У липні виповнюється рік, як вона стала ректоркою цього вишу.

Історична довідка. Днем заснування академії вважається 8 квітня 1938 року, коли експериментальні майстерні народної творчості при Українському управлінні в справах мистецтв було реорганізовано в школу майстрів народної творчості для підготовки інструкторів керамічної, ткацько-гобеленої, декоративно-розписної та вишивальної промисловості. У 1944 році школу майстрів реорганізовано в Київське художньо-промислове училище, у 1956-му заклад перейменовано на Київське училище прикладного мистецтва, у 1964-му — на Київський художньо-промисловий технікум. Київським державним інститутом декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука заклад став у 1999 році. Ім'я художника-монументаліста і педагога-реформатора, який відроджував українське народне мистецтво і був розстріляний радянським режимом у 1937 році, вишу надали з ініціативи тодішнього викладача відділу декоративно-прикладного мистецтва Василя Андріяшка. 4 липня 2018 року інститут перейменовано на Київську державну академію декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. Виш має два факультети: дизайну та декоративно-прикладного мистецтва.

«Роман» із цим закладом в Олени Осадчої розпочався у 2005 році, коли її, випускницю магістратури факультету живопису Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури (НАОМА) за спеціальністю «Образотворче та декоративно-прикладне мистецтво», запросили на посаду завідувачки лабораторії в тоді ще Київський державний інститут декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука. На кафедрі монументального і сакрального мистецтва цього вишу був надзвичайно потужний склад викладачів: Володимир Федько (оздобив станцію метро «Золоті Ворота» в Києві, яка вважається однією з найкращих у світі), Олена Владимірова (розписала зі своїм чоловіком, народним художником України Володимиром Прядкою відновлені Успенський собор Києво-Печерської лаври та Михайлівський Золотоверхий собор, Київський ака-

демичний театр ляльок на вулиці Грушевського, виконала багато інших монументальних проєктів), Наталя Литовченко (викладачка та видатна художниця монументально-декоративного мистецтва і гобелена), Тетяна Ільїна (викладачка напряму архітектурної емалі, свого часу була ученицею відомого українського художника Олександра Бородея, що працював у галузі емальєрного мистецтва).

«Ми постійно влаштовували перегляди студентських робіт, розмовляли — про творчість, про книги, про виставки, про плани на майбутнє. Це так надихало! — згадує Олена Анатоліївна. — Коли я прийшла з НАОМА, мала тільки академічну освіту, а тут побачила зовсім інший підхід, більш творчий. Викладачі кафедри вчили студентів аналітично мислити, стилізувати, працювати над композицією. Я розуміла, що застосовувати у власній творчості лише академічний підхід недостатньо. Створити творчу композицію — набагато складніше, це потребує творчих пошуків та зусиль».

Шлях до ікони

Це розуміння і зумовило подальшу долю молодій художниці: вона почала вивчати іконопис, а коли в інституті відкрилася аспірантура, вступила туди, обравши для дослідження тему «Українська хатня ікона кінця XVIII — початку XX століття як етнокультурний феномен (історія, типологія, художні особливості)». Причому зосереджуватися лише на мистецтвознавчих аспектах, каже пані Олена, було нецікаво, тому що ікона — дуже складний феномен: тут треба мати знання і з богослов'я, і з філософії, і з історії церкви, знати українські народні традиції, символіку, етнографію, іконологію. Щоб охопити все, дослідниця пішла навчатися на п'ятирічні курси для педагогів при духовній семінарії, відвідувала іконописну школу «Неопалима купина», брала уроки львівської іконописної школи «Радруж» при Українському католицькому університеті (яка співпрацювала з реставраторами і спеціалізувалася на реконструкції ікон). А паралельно — провела комплексне дослідження фрески (вона теж створюється за принципом іконопису) і почала

викладати студентам технологію її виготовлення. «Це дуже складний вид монументального мистецтва, адже писати можна лише, поки тиньк вологий, — пояснює пані Олена. — Коли тиньк підсихає — на ньому утворюється плівка, і фарба лягає лише зверху, не входячи в глибину фарбового шару. Тому працювати треба швидко і зі студентами це завжди було дуже захопливо». До речі, фреску відроджував і Михайло Бойчук, чийм іменем названа академія.

Згодом дослідниця взялася за викладання іконопису, основ сакрального мистецтва, і в рамках цих дисциплін створювала разом зі студентами авторські копії ікон — українських та візантійських. Нині планує провести спільну виставку цих робіт. А на персональній виставці Олени Осадчої — дванадцятій за ліком, яка відбулася у квітні цього року, було представлено понад 30 ікон і картин на філософську і сакральну тематику. До речі, одна з її робіт уже 20 років «живе» на Українській антарктичній станції «Академік Вернадський»: художницю запросили на проводи полярної експедиції, і вона принесла з собою подарунок — картину, на якій зображені засновники Києво-Печерської лаври Федосій та Антоній. Згодом один із полярників — фізик Ігор Гвоздовський — надіслав їй фотографії цієї роботи серед пінгвінів та айсбергів.

«На лекціях апробую матеріали, які досліджую»

У 2013–2014 роках Олена Осадча видала два навчально-методичні посібники для вивчення курсів «Техніка фрески» та «Українська народна (хатня) ікона кінця XVIII — початку XX століття як етнокультурний феномен (історія, типологія, художні особливості)». Останній — це кандидатська дисертація, яку вона захистила у 2010 році й адаптувала під навчальний процес. А потім щороку виходили друком її наукові праці, як-от «Композиційна структура ікони як формотворчий принцип внутрішнього облаштування храму (на прикладі ікони «Всевидаче Око»)», «Основні художні методи створення просто-

рової складової ікони», «Принципи сферичності в іконописі візантійської традиції» тощо. Загалом пані Олена вважає себе передусім науковицею і переконана: не може бути викладання без наукових досліджень.

— Коли я готуюся до лекцій, — каже, — мені важливо для самої себе знайти цікаві підходи в темі, яку вже знаю. Щоразу намагаюся оновлювати, шукаю додаткові матеріали. Відчуваю внутрішню потребу вивчати й висвітлювати тему з різних сторін. Буває, вже під час лекції виникають інші ідеї, та й студенти ставлять запитання, і все це підштовхує до нового дослідження. Викладання стимулює до постійного пошуку, і навіть за однією тематикою може бути декілька статей. До речі, нещодавно я віддала у видавництво монографію «Візантійські традиції в іконописі: богословсько-символічні та формотворчі аспекти». Її основою стали матеріали лекцій. Тобто на лекціях я ніби апробую матеріали, які досліджую. І це дуже корисно: одразу видно, що сприймається слухачами, що — не сприймається, а щось — не зовсім осмислене і потребує доопрацювання. Цей процес цікавий і безперервний. А надто, якщо він стосується ікони — вона формувалася понад п'ятнадцять століть, і мені здається, життя не вистачить, щоб вивчити всі вкладені в неї аспекти. Хочеться ще видати монографію, присвячену українській хатній іконі. Але все впирається в кошти. Треба робити повноколірний друк, а це дорого.

Поєднання технік народжує ідеї

З 2011 року Олена Осадча була деканом факультету декоративно-прикладного мистецтва, завідувачкою кафедри монументально-декоративного і сакрального мистецтва. А у 2022-му виграла конкурс на посаду ректора — із програмою, яка передбачає створення центру культури і мистецтв Михайла Бойчука, музею, додаткових курсів неформальної освіти тощо. Науковиця переконана, що взаємозв'язок між різними дисциплінами народжує нові ідеї, тож важливим завданням

вважає започаткування в академії освітніх програм, які б поєднували різні міждисциплінарні підходи й методи викладання різноманітних технік. Щоб студент міг опанувати, наприклад, не лише ремесло кераміста, а ще й розумітися у дизайні. Або, отримавши диплом графічного дизайнера, водночас міг набути певних навичок у галузі декоративно-прикладного мистецтва.

Нова посада — додаткові обов'язки. Пані Олена розповідає, що на часі — акредитація освітньо-професійних програм (замість раніше акредитованих спеціальностей і спеціалізацій), які мають містити унікальні складові, тобто те, чим академія відрізняється від інших закладів мистецького спрямування. А цих відмінностей чимало: це і реконструкція історичного одягу, і вивчення складної техніки гарячої емалі, і техніки інтролігації (створення книги вручну), і каліграфія, шрифти української абетки завідувача кафедри графічного дизайну, автора «Рутенії» Василя Чебанника (нині він бере участь у проєкті з розроблення офіційного українського шрифту). А також — дизайн модульних захисних споруд, військової техніки, зброї, безпілотників...

— Є така мрія, щоб ми стали академією національної ідеї, — каже пані Олена. — Нині працюємо над стратегією розвитку нашого закладу на п'ять років, провели бесіди зі студентами, викладачами й випускниками. Усі три групи мають спільні думки й цінності. По суті це те, що й зазначено на нашому гербі: традиції і новаторство. Ми плекаємо українські народні традиції й у вишивці, і в ткацтві, і в дереві, і в іконописі, і в живописі. Для нас надзвичайно важливе розуміння цих традицій, їх дослідження і розвиток, інтеграція у твори сучасного мистецтва. Нещодавно створили форум, де презентували сім напрацьованих напрямів, і вже за ними формуватимемо основні цілі, завдання і проєкти. А також працюватимемо над каталогом академії, там будуть і почесні професори, які вже пішли від нас у вічність, і викладачі, які працюють нині, і випускники, й студенти — представники кожної кафедри. Одне слово, роботи багато.

Не зупинятися на досягнутому

Не можу втриматися, щоб не запитати: «Як вам вдається все це поєднувати — керувати навчальним закладом, викладати, досліджувати, ще й знаходити час і ресурс для творчості?»

— Головний витвір мистецтва — це наше життя, і щодня воно непередбачуване, — каже Олена Осадча. — Зазвичай я пишу собі плани, і вони якось самі виконуються. Плани дисциплінують. Тому визначаю дати, на які потрібен кінцевий результат. Звісно, поєднувати творчу й викладацьку роботу складно, але намагаюся бодай раз на тиждень — у суботу чи неділю хоча б три години попрацювати пензлем. От зараз пи-

Ікона Божої Матері «Віленська». Дошка, паволока, наливний левкас, яєчна темпера; 39,3 x 31,2 см; 2015 р.

Ікона «Святий апостол і євангеліст Лука». Дошка, левкас, паволока, яєчна темпера; 35,5 x 30,5 см; 2014 р.

ПОСТАТЬ У НАУЦІ

шу ікону племінниці — подарунок на день народження. Робота над іконою — це молитва, заспокоєння, це щасливі миті, коли ти можеш відгородитися від світу і зануритися в себе. З живописом так не виходить, він вимагає емоційності, налаштованості, енергії, а ікона, навпаки, — заспокоює і дає додаткові сили. Також для мене завжди була прикладом моя мама — Людмила Миколаївна Патрікац. Вона довго очолювала журнал «Вісник Національного банку України», який започаткувала з ініціативи Віктора Ющенка, і теж працювала, як кажуть, на розрив — була головним редактором дев'яти видань центрального банку. Маючи за плечима першу журналістську освіту Київського університету імені Тараса Шевченка, пішла вивчати фінанси і кредит у Київському національному економічному університеті імені Вадима Гетьмана. Вона весь час навчалася. Для мене також головне — постійно вчитися, розвиватися, не зупинятися на досягнутому.

Спадковість і новаторство
необойчуків

У травні Олена Анатоліївна зустрічала в київському Будинку художника відвідувачів виставки «Спадковість і новаторство», присвяченої 85-річчю з дня заснування академії, де були представлені твори студентів і викладачів вишу за різними напрямками: рисунок, живопис, скульптура, ткацтво, кераміка, різьблення, ковка, вишивка тощо. Водила експозиційними залами, розповідала мало не про кожну роботу.

Твори необойчуків на виставці «Спадковість і новаторство», присвяченій 85-річчю з дня заснування Академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука

Ось сценічний костюм за мотивами повісті Михайла Коцюбинського «Тіні забутих предків». Це магістерська робота зі спеціалізації «Художнє моделювання костюма» цього річчя випускниці академії Тетяни Метелко, яка тепер співпрацює з театром.

Ось ексклюзивна мистецька річ, котра існує в єдиному екземплярі — книжка у шкіряній обкладинці, інкрустована кісткою (це та сама інтродукція, коли пошиття, внутрішнє і зовнішнє оздоблення — все зроблено вручну із застосуванням дорогих матеріалів).

Ось арт-об'єкт «Порцелянова лялька на шарнірах» — публічний захист цієї дипломної роботи мав відбутися 24 лютого 2022 року. Довелося провести його у форматі онлайн.

Ось вироби із застосуванням гарячої емалі — надзвичайно цікавої для студентів техніки, в якій неможливо передбачити кінцевий результат. Ось кераміка — традиційна й експериментальна. Для кандидата мистецтвознавства Володимира Хижинського, який її викладає, каже пані Олена, дуже важить, як і колись для Михайла Бойчука, експеримент.

А ось і сам Бойчук — зображенням на гобелені... А також — на плакатах студентів 2 курсу, створених під керівництвом доцента кафедри графічного дизайну Володимира Грищенка спеціально до «бойчуківських читань» — конференції, присвяченої 140-річчю від дня народження митця. Конференція відбулася в академії 17 листопада 2022 року в умовах постійних повітряних тривог і блекауту (а отже, — в укріпті та при свічках).

«Культ» Михайла Бойчука в академії — беззаперечний. Олена Осадча переконана: якби він не був розстріляний у 1937 році, українське мистецтво увійшло б у світовий контекст значно раніше. Торік з ініціативи проректорки з наукової і міжнародної діяльності Марини Юр у закладі було створено музей культурної спадщини Михайла Бойчука (точніше, тих крихт, які від неї залишились, бо майже все знищили більшовики). Там зберігаються сім томів його слідчої справи (всі вони з часом будуть оцифровані), експонуються графічні роботи його учениці Марії Котлярєвської. Невдовзі перед академією буде встановлено пам'ятник Бойчуку, виготовлений народним художником України, професором кафедри художньої кераміки, дерева, скульптури та металу Миколою Біликом. Один із трьох зареєстрованих нещодавно в Мін'юсті фахових збірників — із декоративно-прикладного мистецтва — називається «Бойчуківські студії». На 1 вересня планується показ виста-

ви, присвяченої Михайлу Бойчуку — спільний проект із кафедрою режисури та акторської майстерності Національної академії керівних кадрів культури і мистецтва. Її уривок, до речі, було продемонстровано в Будинку художника під час відкриття виставки «Спадковість і новаторство». А на засіданні круглого столу за її підсумками хтось назвав студентів і викладачів академії «необойчукістами». Це прозвучало як визнання.

«У вересні 2023 року плануємо провести Бойчук-фест, залучивши до нього наших випускників, які зокрема працюють у кінематографії та створюють експериментальні фільми, останній із них має назву «Квіт Древа», — каже пані Олена. — Це і про «Дерево життя» Михайла Бойчука — програмний твір, який він давав учням, і вони інтерпретували його. Йдеться про спадковість, тому що із насінини проростає дерево, яке потім приносить плоди. Це передача традицій, чим ми і займаємось у нашій академії».

Наталія КУЛИК

ДОСЛІДЖЕННЯ

Ефекти «напівголого» стану частинок можуть суттєво змінювати характеристики багатьох електромагнітних процесів, а дослідження цих ефектів становить як практичний, так і фундаментальний інтерес. Про це йшлося у науковому повідомленні провідного наукового співробітника ННЦ «Харківський фізико-технічний інститут» доктора фізико-математичних наук Сергія Трофименка на засіданні Президії НАН України.

Молодий науковець розповів про цикл робіт із дослідження електромагнітних процесів з так званими «напівголими» частинками високих енергій, а також — про експерименти, які або вже проведені, або нині плануються разом з німецькими й французькими колегами.

— Ми досліджуємо процес взаємодії швидких заряджених частинок з речовиною, — розповів Сергій Трофименко. — За такої взаємодії кулонівське електромагнітне поле частинки суттєво модифікується, наприклад, у разі зіткнення частинки з атомом та зміни напрямку її руху, її поле суттєво пригнічується і лише поступово відновлює свій початковий стан. Аналогічна ситуація спостерігається під час проходження частинки крізь шар речовини навіть без зміни напрямку руху. У цьому разі поле частинки в речовині пригнічується внаслідок поляризації, але воно залишається в такому самому стані навіть після вильоту частинки з речовини й лише поступово відновлює свій початковий стан.

Частинка з таким неповним, пригніченим кулонівським полем і вважається «напівголою». Як розповів науковець, за високих енергій частинки відстань, на яку відновлюється її поле, може бути дуже великою і навіть перевищувати розміри всієї лабораторії. І в межах цієї відстані частинка може зазнавати подальших взаємодій з речовиною, і електромагнітні процеси, які за цих обставин виникатимуть, не будуть описуватися відомими формулами з підручників — унаслідок прояву «напівголого» стану частинки.

Теоретичне дослідження таких процесів та пропозиції відповідних експериментів є основною метою цього циклу робіт науковців ХФТИ.

У своєму повідомленні Сергій Трофименко зосередився на перехідному випромінюванні, тобто такому, що виникає, коли заряджена частинка проходить крізь межу поділу двох різних середовищ, а також — на іонізаційних втратах енергії, тобто втратах енергії частинки на збудження та іонізацію атомів речовини. Ці процеси лежать в основі роботи багатьох детекторів елементарних частинок, а також систем для діагностики параметрів пучків заряджених частинок на прискорювачах.

— Дослідження зазначених ефектів дуже важливе для коректної інтерпретації результатів вимірювань такими системами, — сказав доповідач. — Особливо це актуально для майбутніх лінійних колайдерів із дуже високими енергіями частинок. Окрім того, ці ефекти відкривають нові можливості для діагностики параметрів пучків на прискорювачах.

У роботах науковців ХФТИ було зокрема показано, що іонізаційні

«Напівголі» частинки
високих енергій

Науковці ХФТИ беруть участь в експериментах у центрі DESY

втрата енергії «напівголого» електрона у достатньо тонкій мішені помітно відрізняється від результатів, які передбачаються формулою Фермі, котра описує іонізаційні втрати частинок високих енергій.

— Крім того, наприклад, за параметрів, типових для прискорювача SPS у CERN, іонізаційні втрати такого електрона мають суттєво залежати від розташування тонкої мішені в межах відстані порядку сотні метрів, — додав Сергій Трофименко.

Нещодавно разом з колегами з дослідницького центру DESY у Гамбурзі науковці ХФТИ провели експериментальне дослідження впливу «напівголого» стану електрона на його рентгенівське перехідне випромінювання у багатопаровому радіаторі змінного періоду. Як розповів Сергій Трофименко, за цих обставин була зафіксована суттєва модифікація спектра випромінювання внаслідок прояву «напівголого» стану електрона. Такі результати, за словами науковця, дуже цікаві для розв'язання проблеми створення компактних джерел вузькопрямованого рентгенівського випромінювання.

Разом з французькими колегами з Лабораторії Ірен Жоліо-Кюрі сьогодні готується ще один експеримент — із дослідження перехідного випромінювання «напівголого» електрона в міліметровому діапазоні хвиль.

«Ми очікуємо спостерігати як збільшення інтенсивності випромінювання, так і осциляції цієї інтенсивності — це ефекти, які раніше експериментально не спостерігалися», — зауважив Сергій Трофименко.

Ще один ефект, на якому зупинився доповідач — когерентний ефект в іонізаційних втратах енергії електронних банчів (з англ. bunch — згусток) дуже малого розміру. За словами науковця, цей ефект є спорідненим до прояву «напівголого» стану частинки й полягає у збільшенні іонізаційних втрат банча внаслідок того, що всі його електрони взаємодіють з атомами речовини як єдине ціле.

— Для параметрів прискорювача SINBAD, який зараз будують у DESY, ми продемонстрували можливість збільшення іонізаційних втрат банча аж на кілька порядків величини внаслідок цього ефекту, — розповів Сергій Трофименко. — А також — показали наявність

залежності цих втрат від розмірів банча. Це відкриває нові можливості для вимірювання розмірів та форми банча за допомогою таких ефектів. Також ми передбачили резонансний ефект в іонізаційних втратах енергії пучка, який розпадається на періодичну послідовність окремих мікробанчів, що відбувається, наприклад, у лазерах на вільних електронах.

Експериментальна реалізація стохастичного механізму відхилення частинок у зігнутих кристалах, який раніше був запропонований у ХФТИ, є однією з задач ще одного спільного проекту харківських науковців та DESY. Його основною метою, як зауважив доповідач, є розроблення системи виведення вторинного електронного пучка із синхротронного кільця в DESY на основі цього методу.

Під час обговорення повідомлення професор Сергій Барсуку (Лабораторія Ірен Жоліо-Кюрі, Орсе, Франція) наголосив на важливості цих досліджень і зауважив, що група Сергія Трофименка є світовим лідером у цьому напрямку.

— Сьогодні ми спостерігаємо багато нових технологій, які пропонуються для прискорювання частинок, зокрема, для проектування майбутнього прискорювача FCC у CERN (з англ. — Future Circular Collider — Майбутній кільцевий колайдер). Але у разі впровадження всіх цих технологій будуть використовуватись результати досліджень, які проводяться в лабораторії Сергія Трофименка. Зокрема, йдеться про діагностику та моніторинг пучків.

Також, за словами Сергія Барсука, ці дослідження дуже важливі для впровадження майбутніх інноваційних технологій у медичній галузі — опромінювання онкохворих пацієнтів електронами високих енергій або, наприклад, флеш-терапії, під час якої застосовуватиметься протонне випромінювання.

P.S. Президія НАН доручила Комісії по роботі з науковою молоддю разом з науково-організаційним відділом Президії врахувати результати розгляду наукових повідомлень під час підготовки проекту рішення Президії про відкриття у 2024 році додаткових відомчих тем для молодих доповідачів та передбачити додаткові кошти на ці роботи.

Підготував Дмитро ШУЛІКІН

ДОВКІЛЛЯ, ВРАЖЕНЕ ВІЙНОЮ

Прикордоння воєнного часу

Як живуть північні громади Сумщини

«У нас тут обстріл був, хотів попередити, але ви були поза зоною», — голова Зноб-Новгородської громади Петро Гончаров зустрічає нас на порозі сільради.

Ми — група екологів і журналістів — напросилися в гості, щоб розпитати про життя за кілька кілометрів від кордону з росією та допомогти порадами у вирішенні довкіллевих питань. Петро Васильович мружиться від сонця і запрошує на чай у свій робочий кабінет.

Лелека на стіні зруйнованої російською ракетною школи у Новгород-Сіверському. Фото Олега Листопада

То яма, то канава

Попри те, що вийшли зі столиці о сьомій ранку, до Зноб-Новгородського потрапили вже далеко за полудень. Спочатку їхали весело і швидко. Але шойно звернули з головної траси, довелося сповільнитися. А тут ще й колесо лопнуло.

Поки водій дістає з глибин багажника запаску, намагаємося знайти тінь і щосили відмахаємося від мошки, що хмарою нависла над кожним і активно гризе лице, руки, шию. Ранкова бадьорість і прохолода вивітрюються, але машина вже, слава Богу, на ходу.

У Шостці — ранній обід, шиномонтаж і аптека. Зробили добрячий виторг фармацевтам закупівлею спрею від комарів та крему від засмаги.

Рушаємо далі на північ. Обабіч жовтіють ріпаком поля. Деякі ще не засіяні, сіріють не надто щедрими ґрунтами. Тут ще учора були двадцятирічні сосни та берези, які засіялися і виростили без копійки державних витрат і без усіляких програм на кшталт «Мільярд дерев». Тепер ці сосни лежать величезними купами по краю таких полів, згорнуті безжалюбно бульдозером.

Самосійних лісів, що виростили на бідних поліських землях, які вважалися сільгоспудіями, але не оброблялися, ще п'ять років тому було близько двох з половиною мільйонів гектарів. Але після земельної реформи громади отримали ці землі у своє підпорядкування і почали у прискореному темпі роздавати їх у приватні руки. На сьогодні «самосійників» залишилося якихось чи то 500, чи то навіть 300 тисяч гектарів. Попри ухвалення закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо

збереження лісів» (№ 5650), спрямований саме на збереження таких лісів, вони й далі зникають. Водночас за державні кошти планується створити мільйон гектарів нових лісів, причому у південних і східних областях, де ліс вирощувати довго, складно, дорого. Бо у степу має бути така степ, а не ліс.

...Тим часом швидкість авто знижується, подекуди до 5–10 кілометрів на годину. Водій Юрій видає довгу тираду про ями, дороги й чиновників, яких треба пересадити з джипів та позашляховиків на сидани. «Дороги будуть «ляля» вже через рік», — переконаний Юрій.

Зате маємо змогу краще роздивитися дерев'яні будиночки, що ховаються у зелені садків, вкриті ряскою болотисті низини, червонуваті високі сосни на пагорбі. І — колючий дріт та таблички «Обережно, міни», які відбивають бажання пошукати у цьому сосняку грибів-ягід.

«Полюють за кожним трактором»...

Завдяки відсутності на її території важливих автошляхів громада уникає окупації російськими військами. Однак, уже декілька місяців потерпає від активних обстрілів з прикордонних територій РФ.

«По території нашої громади обстріли з ворожої сторони відбуваються щоденно. Мінометні. З літаків і гелікоптерів», — розповідає Петро Васильович.

Під час останнього перед нашим приїздом обстрілу у Зноб-Новгородському постраждали п'ять домогосподарств і центр надання адміністративних послуг.

«На полях — нерозірвані боеприпаси, воронки від снарядів. Доліта-

ють керовані бомби. Так була знищена школа в селі Голубівка.

В національному парку (частина території громади входить без вилучення до складу НПП «Деснянсько-Старогутський» — ред.) зруйнована вся інфраструктура у селі Очкине.

У село Уралове прилетіли дві керовані бомби. Одна вибухнула на приватному подвір'ї, зруйнувала хату. Друга впала на поле і не розірвалася. Довелося викликати саперів ДСНС, які підірвали її на місці прильоту.

У Нововасилівці обстріли щоденно, вона на відстані всього 20 метрів від державного кордону. Від решти території громади село відділяє річка Знобівка. Відтоді, як росіяни снарядами зруйнували міст, село відрізане. Доставити туди навіть якісь продукти — проблема», — розповідає Петро Васильович.

Цікавимося, чи вдається обробляти землю.

«Коли люди виходять на сільгоспроботи, починаються обстріли з російської території. Полюють на кожний трактор, на будь-яку техніку — щоб люди не працювали на полях. Уже з наших ланів пішли два сільгоспідприємства, поля стоять незасіянні», — розповів Петро Гончаров.

До початку повномасштабної російської агресії у громаді мешкало 3800 жителів. На сьогодні близько 20% жителів вийшло.

Робочий день у сільраді вже давно закінчився, але один зі співробітників — Олексій Хоминич (він очолює комісію з оцінки збитків), зголошується показати нам наслідки обстрілу місцевого агропідприємства.

Гараж і ремонтні майстерні з вибитими вікнами, зруйнованим дахом та спаленим обладнанням мовчазно свідчать про не дуже давні над ними.

Прямуємо до сусіднього поля — оглянути свіжіші воронки. Еколог ЕПЛ Катерина Полянська спускається до дальньої, щоб набрати проби, а Богдан Кученко на дні ближчої роздивляється склад ґрунту, поки я «ловлю» його на камеру, аби показати масштаб воронки.

По той бік ґрунтовок — селищний цвинтар. На двох крайніх могилах вітер полоще державні прапори. Переглядаю з Олексієм, він сумно киває. Ми знаємо, що то за могили й що означають ці прапори над ними.

Тим часом Катерина пакує і складає у багажник зразки. Олексій ще раз пояснює нашому водієві короткий шлях до Новгород-Сіверського. Юрій натискає на газ, і на-

ша автівка з тими ж таки 5–10 кілометрами на годину рушає навздогін сонцю, яке потихеньку опускається за горизонт.

Тіні придорожніх осокорів стають дедалі довшими й нарешті зникають разом із сонцем.

Уже в темряві переїжджаємо тимчасові дерев'яні мости через Десну і нарешті опиняємося у Новгород-Сіверському. У готелі нас чекає захолола через наше безнадійне запізнення вечера, сонний адміністратор і ледь-ледь тепла вода у душі.

«Нам чужого не треба»

У кабінеті голови Новгород-Сіверської громади Людмили Ткаченко висить карта Чернігівського князівства XI–XII століть. Його територія охоплює Курщину, Брянщину, Рязанщину.

Новгород-Сіверська громада розташована на кордоні з росією. Росіяни майже щодня обстрілюють прикордонні села. Частина снарядів не розривається, це перетворює угіддя

Зруйновані росіянами будинки у Новобасанській громаді. Фото надано Новобасанською громадою

на небезпечні території, робить неможливим відвідування лісів. Якщо трапляється пожежа, її не можна через це гасити. Усе, що можуть лісники — це зорати навколо населених пунктів, до яких наближається вогонь. І молитися, щоб пішов дощ.

Дістається і самому місту, хоч воно й трохи далі від кордону.

Ще навесні 2022-го росіяни зруйнували у місті дві школи. Заходимо на подвір'я однієї з них.

На руїнах червоної цегляної стіни й обгорілій тополі сидять лелеки, — річка поруч, зі шкільного подвір'я відкривається чудовий краєвид.

У дворі іржавіють спалені автівки, а на клумбі перед вцілілою стіною буйно синіють півники.

Прилетіли ракети того тижня й у Новгород-Сіверську гімназію. Це, між іншим, ще й пам'ятка культури й архітектури. Вона була заснована на базі головного народного училища, відкритого в губернському Новгород-Сіверському у 1789 році, пригадалось, що це за десять років до виходу друком «Енеїди» Котляревського.

У гімназії, зокрема, вчилися перший ректор Київського університету Михайло Максимович, видатний педагог Костянтин Ушинський, археолог Дмитро Самоквасов, винахідник Микола Кибальчич, друг і перший біограф Та-

раса Шевченка Михайло Чалий, письменник Пантелеймон Куліш.

Покидаємо місто через Триумфальну арку, яка вже понад два століття є його символом, і прямуємо на південь області, до Нової Басани.

Двадцять днів полону і півтонна бомба

Територія Новобасанської громади була під окупацією 33 дні — з 27 лютого по 31 березня 2022 року. Тоді загинуло 19 цивільних осіб, шістьох з них росіяни закатували з особливою жорстокістю в селі Старий Биків. Голову ОТГ Миколу Дяченка, його заступника, начальника відділу освіти та ще близько 20 чоловіків тримали в полоні більш як 20 днів. У другій половині березня на території громади точилися бої.

«Прилітало з усього — артилерії, мінометів, були ракетні обстріли, авіаудари, якимось скинули й 500-кілограмову бомбу», — розповідає Микола Дяченко.

Обстріли були зосереджені переважно уздовж доріг та вулиць, під час відступу російські війська хаотично гатили по будинках мешканців. Менше постраждали поля. Було пошкоджено багато одиниць військової техніки, зокрема, бронемашини, кілька танків — принаймні в одному здетонував боекомплект, а також САУ «Хоста». Ґрунт поблизу знищеної бронетех-

ніки повигорів, проте розливу нафтопродуктів на великих площах не було. Брухт швиденько повивозили, шкода ґрунтам не оцінювалася, відбір проб на вміст нафтопродуктів чи важких металів не здійснювався.

«Було пошкоджено близько 400 житлових будинків, з них 69 — значно чи повністю зруйновані. Окрім того, була пошкоджена школа, дитячий садок у Новому Бикові, амбулаторії в Новій Басані та Новому Бикові, повністю зруйновано пункт екстреної допомоги», — розповідає Микола Дяченко.

Екологи ЕПЛ з'ясували, що близько 1000 кубометрів відходів руйнації, зокрема, будівельних та побутових, вивезли не на спеціальні полігони, як того вимагає постанова КМУ, а на звичайні полігони твердих побутових відходів. Це, в принципі, властиво майже усім населеним пунктам, які постраждали від російської агресії.

На відміну від Зноб-Новгородського і Новгород-Сіверського, щоденні обстріли тут не дошкуляють. Тож тотальне розмінування вже має сенс.

Багато територій навколо блокпостів та позицій російських солдатів були щільно заміновані. Лише у лісопосадці біля одного з блокпостів було виявлено близько 30 розтяжок. Території, де найчастіше

Прикордонні громади Сумщини потерпають від обстрілів з боку росії. Наслідки влучання у майстерні аграрного підприємства у Зноб-Новгородській громаді. Фото Олега Листопада

ВИЩА ОСВІТА

Потрібна надія на майбутнє

Чи йдуть українські заклади вищої освіти «в ногу» з європейськими? Як «почувається» нині українська вища освіта, викладачі й науковці? Що чекає на вищу освіту у найближчому майбутньому? Відповіді на ці та інші питання спробували знайти учасники вебінару «Майбутнє української вищої освіти». Зустріч організувала Спілка дослідників вищої освіти України, її було присвячено співзасновникам спілки Світлані Щудло та Сергію Курбатову.

Спочатку — наздогнати

Потрібно враховувати, що ЄС і європейський простір вищої освіти розвиваються дуже швидко, — сказав доктор фізико-математичних наук, академік громадської організації «Академія наук вищої школи України» Володимир Бахрушин. Тому потрібно долати відставання, які вже є, а також ті, що виникають сьогодні.

Володимир Бахрушин розповів, що нині в Україні в одному ЗВО в середньому навчається 4,5 тисячі студентів (у державних — понад 6 тисяч). Цей показник менший, ніж в європейських країнах. «У європейських університетах прикладних наук у середньому навчається близько 15–17 тисяч студентів», — зазначив він.

В Україні співвідношення студентів і викладачів — приблизно 10 до 1. У світі ці показники дуже різняться, у деяких медичних університетах США, наприклад, співвідношення складає два студенти на одного викладача, в інших ішах — 30 до 1.

Системи фінансування вищої освіти в Європі й в Україні теж мають свої особливості.

В Україні за кошти державного бюджету у 2019–2020 роках здобували освіту приблизно 42 відсотки українських студентів. Цей показник трохи менший за європейський.

Приватні, але залежать від уряду

В ЄС є державні, приватні й комунальні заклади вищої освіти. «Приватних закладів більше, державних — менше. Але варто зазначити, що приблизно половина приватних закладів належать до категорії «приватні, які залежать від уряду», — сказав доповідач.

Є приватні заклади, в яких понад 50 відсотків фінансування надходить з державного бюджету. У деяких країнах уряд виплачує заробітну плату співробітникам ЗВО, на інші ж потреби вони заробляють самі.

Втім, важливо розуміти, що хоча частка приватних закладів у ЄС значна, більшість студентів усе таки здобувають освіту саме в державних університетах.

Для підвищення ефективності бюджетного фінансування та підвищення якості освіти в Україні пропонують йти шляхом укрупнення, об'єднання чи приєднання закладів вищої освіти.

В Європі, як розповів доповідач, теж відбуваються приєднання чи об'єднання ЗВО. Втім, європейці використовують й інші варіанти кооперації, зокрема університетські альянси, кластери різних типів тощо. Наприклад, у складі деяких кластерів є університети, коледжі, професійно-технічні заклади та підприємства.

— Але доки наші ЗВО є бюджетними установами, навряд чи мож-

на розраховувати на створення кластерів, — зауважив доповідач.

Все впирається в бюджет

З яких джерел відбувається фінансування закладів вищої освіти?

— Сьогодні ми маємо суміш нормативного фінансування державного замовлення і «формульного» — за результатами діяльності, — продовжив Володимир Бахрушин.

«Формульне» фінансування з початком повномасштабного вторгнення було призупинено, але — не скасовано. Якщо його відновлять, то ЗВО знову матимуть фінансування за результатами діяльності й фінансування за державним замовленням на основі нормативів. На жаль, нормативи орієнтовані не на реальні потреби закладів освіти та потреби забезпечення якості, а на можливості державного бюджету. Тому ці нормативи дуже умовні.

Точаться дискусії й про запровадження «блокового» фінансування (як варіант моделі «формульного»). «Блокове» фінансування у сотнях варіацій є у кожній європейській країні. Відмінності полягають лише у величині «блоків»: у деяких випадках університет отримує один «блок» фінансування і на свій розсуд розпоряджається коштами, в інших — отримує «блоки» за основними напрямками — на освітню, наукову діяльність тощо. Вільно використовувати кошти заклад може лише в межах кожного окремого «блоку».

— У Європі й північній Америці основними є публічні заклади вищої освіти та різні форми приватних установ, — констатував Володимир Бахрушин. — Якщо ми хочемо мати інституційну автономію, то маємо рухатися у бік публічного закладу. Можливо, це буде не завтра, але у підсумку університети (окрім, можливо, військових та деяких інших) повинні стати повноправними власниками майна і мати власні кошти.

Темп освіти може бути різним

Володимир Бахрушин звернув увагу і на право студентів обирати власний темп здобуття вищої освіти. Сьогодні чимало студентів самі платять за навчання й інколи не мають можливості внести оплату за рік чи пів року. «Треба дати їм можливість оплатити 30 чи 40 кредитів протягом року», — зазначив Володимир Євгенович.

Фінансування зменшилося на 20 відсотків

Про діапазон проблем і виклики системи вищої освіти говорив і директор Аналітичного центру «Освіт-Аналітика» Євген Ніколаєв. Він розповів про результати дослідження «Вища освіта в Україні, зміни через війну», яке було виконано за підтримки представництва Фонду Конрада Аденауера в Україні.

За даними дослідження, через війну зруйновано 332 заклади освіти (вищої, професійної, середньої, дошкільної), понад 3 тисячі закладів пошкоджено. «Ми бачимо непослідовність державної політики щодо фінансування. Знижується фінансування університетів, підпорядкованих Міністерству освіти і науки чи Міністерству охорони здоров'я, але підвищується — університетів, якими опікується Міністерство внутрішніх справ України», — зазначив пан Євген.

За 2022 рік фінансування ЗВО знизилося на 20 відсотків (без урахування інфляції).

Тобто грошей у системі вищої освіти відчутно меншає.

Втім, вища освіта у 2022 році має й хороші показники. Наприклад, надзвичайно успішною стала вступна кампанія. На бакалаврські програми вступило на 20 тисяч осіб більше, ніж до війни (першокурсниками стали 181 тисяча студентів). «Понад 30 тисяч першокурсників — це чоловіки старшого віку, які раптово захотіли вчитися», — зіронізував доповідач.

Непоганими є показники міжнародної підтримки (грантів та програм), яку у 2022 році отримали українські студенти й науковці.

Втім, як розповів доповідач, коли учасники дослідження спробували з'ясувати конкретні можливості й програми українських науковців, то стикнулися з тим, що інформація про них не зовсім публічна.

Серед іншого, дослідження виявило, що Україна стрімко втрачає іноземних студентів в наших ЗВО. Наприклад, студентів, які вивчають медицину, у 2022 році було 68 тисяч (частина з них виїхала і продовжила навчатися дистанційно), на початку 2023-го ця цифра знизилася до 51 тисячі.

Цікавими є й дані щодо переміщення університетів з тимчасово окупованих територій України та території, де відбуваються бойові дії. За даними дослідження, релокація 2022 року, на відміну від переміщення у 2014-му, у більшості випадків була віртуальною.

В інші міста виїхало керівництво університетів, а викладачі та студенти «розбіглися» хто куди. Освітній процес у переміщених ЗВО відбувається винятково дистанційно. «За підсумками 2014 року ми бачили різке зменшення показників якості навчання в переміщених університетах. Розуміємо, що й нині переміщені ЗВО — в зоні ризику щодо якості навчання», — зазначив доповідач.

Наука, перезавантаження

Про ініціативу UAScience.Reload розповів викладач Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича Юрій Халавка.

— Ідея проєкту — максимально широко розповісти про потреби українських науковців донорам і

установам (зокрема й міжнародним) і знайти допомогу для вчених, які залишилися в Україні, — пояснив пан Юрій.

Для того, щоб розмова спіралася на статистику, навесні 2022 року ініціативна група провела опитування різних груп науковців. У жовтні 2022 року відбулася друга хвиля опитування. Всього опитано понад 3 тисячі людей, це викладачі ЗВО, вчені, які працюють у наукових установах НАН України, галузевих академіях.

Перше дослідження показало, що за кордон виїхало 15 відсотків опитаних, друге — що частка тих, хто перебуває за кордоном, зменшилася (тобто чимало вчених повернулося).

Навесні 2022 року 50 відсотків опитаних відповіли, що тимчасово перебувають в іншому регіоні, восени таких було значно менше. «Тобто після того, як ворога відкинули від столиці, люди почали повертатися», — зауважив пан Юрій.

Опитування допомогло виявити чимало проблем науки під час війни. Зокрема, понад 70 відсотків науковців відповіли, що не можуть продовжувати наукову діяльність у довоєнних обсягах. Люди не відчують себе у безпеці, не мають доступу до обладнання, інтернету тощо.

— Про ці потреби ми розповіли міжнародним партнерам, — зазначив доповідач. — І отримали технічну допомогу — джерела безперебійного живлення, ноутбуки тощо.

Відповідаючи на запитання про персональні потреби, 70 відсотків учених сказали, що їхня фінансова спроможність погіршилася (так відповіли й науковці, які виїхали за кордон).

Що ж стосується потреб, пов'язаних з науково-дослідною діяльністю, то з'ясувалося, що українським науковцям потрібна не так безпосередня допомога (тут і зараз), як надія на майбутнє. «Люди потребують надії, і навіть короткотермінові проєкти дали б відчуття стабільності», — зазначив Юрій Халавка.

Цікавими є дані, що стосуються міжнародної підтримки українців. У перші місяці війни закордонна наукова спільнота надала українцям величезну допомогу, багатьом запропонували тимчасову роботу чи стипендії. Втім, не всі проєкти продовжені, чимало грантів уже закінчилися.

На сьогодні фінансування від Польської академії наук отримують декілька груп (програма розрахована на три роки). У складі цих груп — кілька десятків науковців.

Єдиний виняток — масова програма американського приватного фонду Simons Foundation для науковців, які виконують дослідження з хімії, фізики, біології. Невелику стипендію фонду (100–200 доларів) протягом року отримують пів тисячі українців.

— Поки що важко сказати, наскільки системно працює в цьому питанні держава, — продовжив розповідь пан Юрій. — Але ми завжди наголошуємо, що довготривала, масова, невелика підтримка є кращою, ніж великі гранти для обмеженої кількості вчених чи окремих колективів. Бо якщо хтось один отримає стипендію, а його кафедра занепадає, то ефективність цієї людини буде сумнівною.

Підготувала
Світлана ГАЛАТА

Олег ЛИСТОПАД
Матеріал підготовлено за підтримки МБО «Екологія-Право-Людина» та Мережі захисту національних інтересів АНТС

МІЖНАРОДНЕ ПАРТНЕРСТВО

Кафедра ЮНЕСКО працює в українському університеті

Кафедра ЮНЕСКО з наукової освіти працює на базі Українського державного університету імені Михайла Драгоманова з червня 2021 року. Саме тоді кафедра була сертифікована в межах програми UNITWIN/Кафедри ЮНЕСКО, що підтверджує її професіоналізм та відповідність міжнародним стандартам у наданні освітніх послуг.

Освітня програма надає можливість отримати дві кваліфікації (керівника проєктів і програм у сфері освіти та професіонала в галузі методів навчання), дізнатись про те, як здійснюється керівництво освітніми проєктами й дослідницькою діяльністю дітей, для чого потрібна інтеграція освіти й науки, поглибити знання зі STEM/STEAM освіти. Магістерська програма реалізується у тісній співпраці з Малою академією наук України та Інститутом обдарованої дитини НАПН України. Перший освітній рік, який випав на воєнний період, попри виклики повномасштабного вторгнення росії в Україну, був вдалим, і з 1 липня 2023 року кафедра оголосила черговий набір здобувачів освіти. Саме про це ми детальніше розпитали завідувача кафедри професора Дениса Свириденка.

— **Пане Денисе, магістерська програма кафедри називається «Наукова освіта та наукова комунікація». Чому саме цей напрямок обрано для освітян і науковців? Наскільки він важливий для України?**
— Цей напрямок тривалий час розвивають університети в Європі й у світі, тож наше звернення до нього є спробою реалізувати в Україні світові освітні тренди, без яких розвиток суспільства, орієнтованого на створення технологій та інно-

Завідувач кафедри ЮНЕСКО професор Денис СВИРИДЕНКО

вацій, видається досить складним. Ми прагнемо реалізувати професійний освітній продукт, який був би виваженою концепцією для розвитку саме української освіти, враховував би наші культурні відмінності, особливості законодавства тощо, а не повторював би механічно навіть успішний досвід інших країн.

В Україні є свій успішний досвід реалізації принципів наукової освіти та наукової комунікації, це — діяльність всеукраїнської системи Малої академії наук. У цій системі працюють ліцеї та школи, в яких розвиток дослідницьких компетенцій учнів є ключовим пріоритетом. Водночас розвиток наукової освіти підвищує вимоги й до підготовки педагога й керівника освітніх проєктів і програм, який володів би навичками роботи з обдарованими дітьми та був не просто предметником (біологом, математиком, інформатиком тощо), а й розумів значення науки в сучасному світі, став «провідником» у простір майбутньої інноваційної кар'єри своїх учнів.

— **І які ж предмети входять до програми навчання?**

— Навчальний план для студентів створюється так, щоб залишався простір для індивідуальної освітньої траєкторії, формування soft skills тощо. Оскільки наш потенційний вступник не завжди має базову педагогічну освіту, ми надаємо змогу здобути знання з таких дисциплін, як «Освітня політика та лідерство», «Психолого-педагогічні технології», «Організація наукових досліджень», «Розвиток обдарованої особистості» тощо.

З одного боку, програма орієнтована на знайомство з сучасними теоріями й проблемами наукової освіти, інновацій в освіті, потенціалом освіти як інструменту сталого розвитку. З другого, ми радіємо можливості залучити до навчального процесу педагогів, які не мають практичного досвіду у сфері наукової освіти й наукової комунікації. Сьогодні серед наших викладачів-практиків є експерти з управління освітніми проєктами й програмами, фахівці з інтеграції наукової освіти та інтерактивної музейної педагогіки, геоінформаційних технологій, діагностики обдарованості тощо.

Програма навчання дає змогу студенту обирати курси відповідно до власних уподобань: від хмарних технологій у сучасній освіті до розвитку підприємницьких компетенцій.

Статус кафедри ЮНЕСКО відкриває додаткові можливості для викладачів та студентів у професійному зростанні. Наприклад, у 2022–2023 навчальному році ми долучилися до реалізації проєкту «Навчати та вчитися за допомогою живої спадщини в Україні». Започаткована співпраця з кафедрами ЮНЕСКО у низці європейських країн. Намагаємось залучити допомогу від ЮНЕСКО інфраструктурі наукової освіти України в умовах викликів військової агресії. Статус учасника програми ЮНЕСКО зобов'язує відповідати високим міжнародним освітнім стандартам, а також відчувати свою соціальну відповідальність у драматичні часи для української освіти, науки й культури.

— **Як студенти навчалися минулого навчального року і якою формою навчання буде тепер?**

— Минулий навчальний рік відбувався з активним використанням онлайн-форм навчання, зважаючи на чинні нормативи, безпекову ситуацію, а також періодичні блекаути. Можу сказати, що нам таки вдалося знайти баланс між безпекою та безпосереднім спілкуванням між студентами та викладачами, керівниками магістерських робіт, забезпечувати навчальні практики, здійснювати програму академічної мобільності.

Звичайно, і студенти, і викладачі з нетерпінням очікують можливості активніше спілкуватись наживо. До того ж, специфіка магістерської програми максимально повноцінно може реалізовуватись саме в руслі живого, індивідуалізованого спілкування, участі у програмах академічної мобільності Erasmus+, літніх школах для студентів та викладачів у межах низки міжнародних проєктів, до яких залучена кафедра.

— **На вашому сайті написано про партнерство кафедри з Малою академією наук та Інститутом обдарованої дитини, розкажіть, як**

щеньня кваліфікації. Про користь такої співпраці свідчать спільні наукові конференції та круглі столи, використання баз практики наших партнерів.

Лінія ЮНЕСКО у діяльності кафедри та співпраці з партнерами має особливе значення. Вже шостий рік Мала академія наук України має статус Центру наукової освіти II категорії під егідою ЮНЕСКО, а перспективна співпраця між освітніми структурами під егідою ЮНЕСКО була невіддільною складовою заявки на набуття нами статусу кафедри ЮНЕСКО.

— **Розкажіть ще трохи про те, як вступити до вас на навчання.**

— Останні кілька років вступна кампанія є справді великим викликом для вступників та закладів вищої освіти. Спочатку — пандемія COVID-19, тепер — військова агресія... Щороку — нові зміни, нові процедури. Принципи та правила вступу визначає МОН, вони однакові для всіх.

Однак вступ до магістратури у нашому випадку має дві траєкторії. Перша — це вступ на основі ОС «Бакалавр», із необхідністю здавати в онлайн-форматі єдиний вступний іспит (ЄВІ) у терміни, визначені державою, із подальшим проходженням фахового випробування на конкретну освітню програму.

І друга — це вступ на основі ОКР «Спеціаліст» та ОС «Магістр», де замість єдиного вступного іспиту (ЄВІ) пропонується інша модель. Потім — реєстрація на вступні випробування в закладі вищої освіти (фахове та іноземна мова).

Випробування і в першому, і в другому варіантах — 17–28 липня 2023 року.

Для студентів створено всі умови для успішного навчання та наукових досліджень

— **допомагає воно у виконанні освітніх планів?**

— Це справді важливий трикутник співпраці у сфері розвитку наукової освіти: Мала академія наук України має національну мережу, де на практиці реалізуються принципи наукової освіти; Інститут обдарованої дитини НАПН України здійснює методичний супровід діяльності Малої академії; кафедра ЮНЕСКО з наукової освіти університету імені Михайла Драгоманова працює над моделлю вчителя — носія принципів наукової освіти, професіонала у підтримці наукових пошуків школярів і студентів. А вже йдеться про освітні потреби десятків тисяч учнів, методичну підтримку тисяч учителів та їхнє залучення до освітніх програм професійного розвитку і підви-

Заяви на зарахування з мотиваційним листом вступники мають подати з 31 липня до 21 серпня. За результатами випробувань та аналізом мотиваційних листів здобувачам будуть надані пропозиції щодо зарахування та оформлення відповідних документів — договорів на надання освітніх послуг та надання платних послуг (з 30 серпня 2023 року).

Щиро радив би вступникам не зволікати з рішенням, аби технічні моменти не завадили тим, хто хоче здобути фах за справжньою європейською освітньо-професійною програмою «Наукова освіта та наукова комунікація»!

Леда САРАЖИНА,
комунікаційний відділ
МАН України

Триває передплата на друге півріччя 2023 року

Передплатний індекс 40744

в усіх відділеннях зв'язку

Вартість передплати:

на місяць — 52 грн 80 коп.

на квартал — 158 грн 40 коп.

Нас можна передплатити й онлайн: <http://presa.ua/svit.html>

Відкрийте свій СВІТ

СВІТ

Голова редакційної колегії — президент НАН України академік **Анатолій ЗАГОРДНИЙ**

Головний редактор — **Лариса ОСТРОЛУЦЬКА**

Індекс газети «Світ» — 40744

ЗАСНОВНИК: Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

РЕЄСТРАЦІЙНЕ СВИДОЦТВО: КВ No24830-14770ПР від 5 травня 2021 р.

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ: 03056, Київ, проспект Перемоги, 37. тел.: (044) 204-93-39, (097) 270-50-89 hazeta_svit@ukr.net <http://svit.kpi.ua>

Відповідальність за достовірність інформації та реклами несуть автори та рекламодавці. Редакція не завжди поділяє позицію авторів публікацій

Зам. 2107/1
Газету віддруковано у ТОВ «Август Трейд»